

Fco Javier Sánchez Cuenca

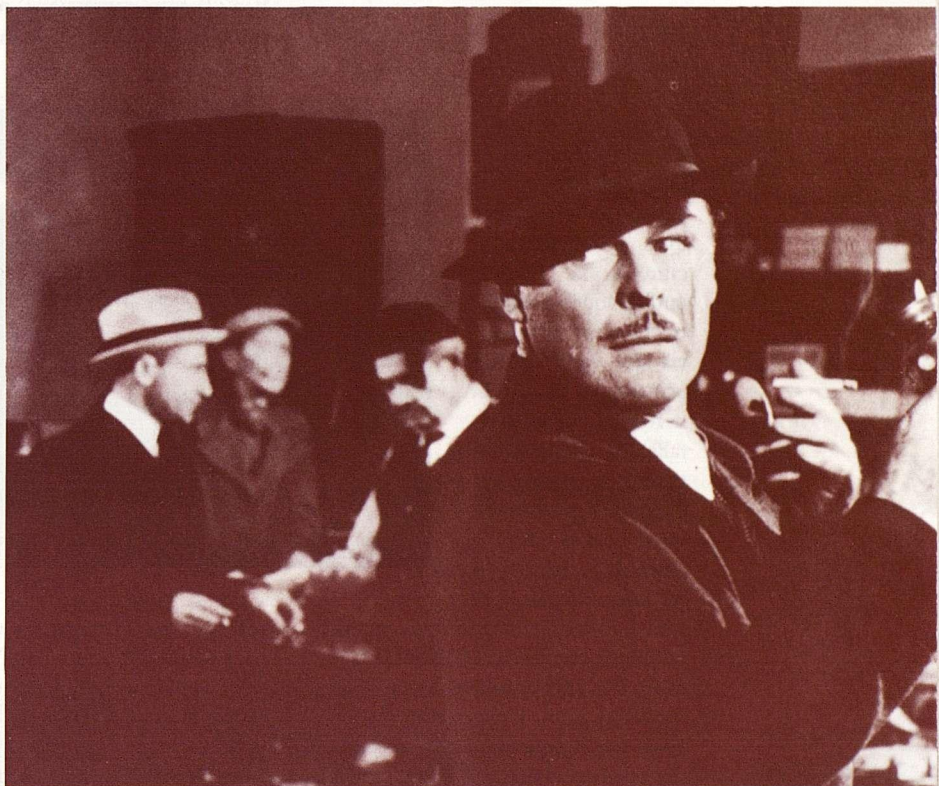
Un dematí d'octubre del 1942 un home de cabells negres tallats a serrell i amb ulleres de comptable va abandonar la seva vella casa a Santa Mònica per anar en un cotxe destarotat a Hollywood. Feia que vivia a Califòrnia devers nou anys, però no parlava gens d'anglès. L'incendi del Reichstag l'any 1933 l'havia obligat a fúmer el camp. Un dramaturg antifeixista com ell estava sentenciat. Tot i que, aleshores, per sentir pànic o simplement per tractar de salvar la pell n'hi havia prou de tenir llinatge jueu o, encara menys, freqüentar el *ramanische café* berlinenc, on es reunia la gent sense corbata. A Praga, s'hi va trobar amb Thomas Mann i el seu germà Heinrich, el músic Kurt Weill i altres indesitjables en fuga. Llavors, amb la seva dona, l'actriu Helen Weigel, i els seus dos fills passa a Dinamarca, bota a Suècia i arriba a Finlàndia. Amics russos els fiquen dins un tren que els du a Vladivostok. Després d'una larga travessia, passen el canal de Panamà i arriben a San Pedro, Califòrnia. Gairebé nou anys més tard, aquell home enfila amb el seu vell Ford cap a Hollywood. Nom Bertold Brecht, de professió: dramaturg a l'exili.

Fritz Lang l'espera en el seu estudi. "A Hedrych* el varen matar la setmana passada -li diu, com si Brecht no fos lector de diaris ni freqüentador de tertúlies d'exiliats-. S'ha d'aprofitar el tema. És una bona oportunitat per parlar d'ells sense embuts, mostrar uniformes; ja ho saps: abandonar la punyetera metàfora." Brecht està escrivint *Galileu Galilei* i no estoja, precisament, un bell record de la seva primera incursió en el cine. Per parlar-ne sense embuts, el guió de *Ventres gelats* (*Kuhle wape*, 1932) no es pot dir que fos un encert. Sens dubte era trenca-dor, havia alterat les convencions dramàtiques habituals en situar un suïcidi a la primera part de la trama. En aquella època de desesperats, el suïcidi era per norma la culminació de la història, un *unhappy end* obligat. Però, ¿com se li podia ocórrer incloure al final uns joves bells, esportistes, sans, exaltats, com a símbol de l'esperança del futur d'Alemanya? Que no feien el mateix els nazis? N'hi havia més: els joves reals constituïen un cor mòbil de

cervells desorientats que sortien amb el mateix entusiasme dels mítings grisos que dels mítings rojos. En el darrer cas, Brecht va comprovar el risc d'utilitzar símbols en el cine, cosa gairebé inevitable en el teatre i més en el seu.

L'experiència de *Hangmen also die* no va ser gens fàcil. Lang li va imposar un còguionista nord-americà, un tal John Wexley. El fet és que, ben al contrari que altres col·legues compatriotes com, per exemple, Hans Eisler, Brecht no parlava anglès i el seu tractament inicial de la història estava escrit, lògicament, en alemany. I Brecht, robant hores al seu *Galileu Galilei*, després

a trobar feina. Brecht va acceptar de mala gana la mentida pietosa. No en seria la darrera. Quan la pel·lícula va anar a passar censura (hi actuava, i més en temps de guerra, la comissió Hays), el funcionari la va aprovar a contracor: "Atempta contra tots els meus principis perquè és una glorificació de la mentida, però no la puc prohibir." Aquella mentida desencadenant del conflicte moral del funcionari Joe Breen era el resultat d'una maquiavèlica venjança de Brecht contra els nazis: l'assassí real de *Reichprotektor* Heydrich, al guió, el poble l'amaga i el protegeix, mentre que els resistents faciliten l'entrega a la Gestapo d'un

Hangmen also die

haurà de barallar-se amb la "Writer's Screen Guild" (el sindicat de guionistes) per tatar de demostrar que aquell guió era simplement i senzillament seu. No va guanyar, però. Els companys del sindicat, que eren -per cert- rojos molt rojos com John Howard Lawson, autor de dos guions sobre la Guerra Civil Espanyola, el varen convèncer d'aquesta manera: Tu, tard o d'hora, tornaràs al teu país, però Wexley quedarà aquí i el seu nom als crèdits de *Hangmen also die* l'ajudaran

col·laboracionista com a (fals) sospitós del crim. L'ajusticien.

Una mica més tard, però abans d'haver de mentir davant del Tribunal d'Activitats Antinord-americanes, Brecht va escriure:

Per guanyar-me el pa, cada matí vaig al mercat on es compren mentides. Ple d'esperança, em pos a la coa dels venedors. □

(*) L'atemptat mortal contra el supergovernador nazi de la Txecoslovàquia envaïda sacseja els fonaments del règim i posa en marxa una sagnant repressió per part de la Gestapo.